

KIR. KÖZJEGYZŐK KÖZLÖNYE

Folyóirat a perenkívüli törvénykezés és a közjegyzői gyakorlat számára.

ELŐFIZETÉSI ÁR: Egész évre . . 10 kor. Félévre . . . 6 „	Felelős szerkesztő : Dr. HOLITSCHER SZIGFRID budapesti kir. közjegyző.	Szerkesztőség és kiadó- == hivatal == Budapest, VI, Andrásy-út 1.
--	--	---

Tartalom. A magyar közjegyzői intézmény története. — Végrendeleti öröklés a magyar polgári törvénykönyv II. szövege szerint. — A gyámhatóságok kollegialis szervezete és a kir. közjegyzői s a közgyámi intézmény. — Felsőbirósági határozatok.

A magyar közjegyzői intézmény (1874:XXXV. és 1886:VII. törvényczikkek) története.

Irta: Rupp Zsigmond, budapesti kir. közjegyző.
(Folytatás.)

VI. A ministeri törvényjavaslatnak és az igazságügyi szakbizottságnak (enquete) s a törvényhozásnak tárgyalásai.

Az igazságügyministerium a „királyi jegyzőkről“ és a „közjegyzői díjakról“ szóló törvényjavaslatot az 1870. év tavaszán bocsátotta a jogászközönség rendelkezésére.

Nemsokára rá úgy a testületek, különösen az ügyvédi egyletek, valamint a jogászvilág több tagja részéről az ellenjavaslatok és bíráló vélemények egész áradata indult meg. Tekintettel pedig arra, hogy közülök az értékesebbeket az akkori szaklapok (a Jogtudományi Közlöny,

Törvénytörvényes csarnok, a Jog és Themis) nagyrészt egész terjedelmükben közölték, azoknak ismertetését mellőzhetőnek véljük és pedig annál inkább, mert: valljuk meg őszintén, a véleményezőknél csak csekély része állott hivatásának magaslatán.* Beérhetjük tehát ama vélemények kivonatának ismertetésével, amelyek az igazságügy-minister útján a törvényjavaslat tárgyalására kirendelt szakbizottság elé kerültek; ** e részben is csak azon legfontosabbakra szorítkozva, amelyek a közjegyzői intézménynek alapját és gerinczét képezik, míg a kevésbé fontosakkal csak igen röviden fogunk foglalkozni.

Tekintettel pedig arra, hogy az 1873. évben visszalépett Bittó István igazságügy-minister utódja: dr. Pauler Tivadar — az előbbi által még 1870. évben közzétett, fennebb említett első kormányjavaslatnak rendszerétől — az 1873. évben a képviselőházhoz beterjesztett újabb törvényjavaslatával eltért — amit azután a törvényhozás is elfogadott — annál fogva további fejtegetéseinkkel ezen utóbbi törvényjavaslatnak rendszerét és az egyes fontosabb intézkedéseinek sorrendjét fogjuk követni, és pedig az áttekintet kedvéért és ismétlések kikerülése végett akként,

* Volt is alkalmunk az olvasónak néha mosolyt keltő csodabogarakon is mulathatni. Volt ugyanis véleményező, aki szívesen pártolta ugyan az intézményt, de javasolja, hogy a törvényhozás azt egyelőre csak mint „ideiglenest“ (!) — csak úgy próbára, 6—10 évre honosítsa meg! Volt, aki a közjegyző hatáskörét kizárólag csak az okiratszerkesztésre és tanusítványokra vélte szorítandónak. Volt, aki a közjegyzői hatáskörrel az ügyvédet is kívánta felruházni. Volt, aki a bíróság felmentése érdekében az örökösödési ügyek tárgyalását, a csődleltározást és a váltóóvásokat is: *bírósági végrehajtó* hatáskörébe utalandónak javasolta stb.

** Beküldöttek pedig szakvéleményeket a következő hatóságok és testületek, ugymint: a földművelési, ipar- és kereskedelemügyi ministerium, a Curia, a budapesti és marosvásárhelyi kir. Tábla, a temesvári, debreczeni, pozsonyi, brassói, kolozsvári, kassai ipar- és kereskedelmi kamarák; a debreczeni, eperjesi, győri, kassai, kolozsvári, miskolci, nagyvárad, pesti, rimaszombati, soproni ügyvédi egyletek, végre néhány ügyvéd, köztük dr. Teleszky István.

hogy a szakbizottság tárgyalásainak és megállapításainak ismertetésével, minden fontosabb kérdés dolgában, mindjárt közvetlenül a parlament tárgyalásait és határozatait is közlendjük.

A *szakbizottság* tanácskozásait Szabó Miklós akkori kir. táblai elnök vezetése alatt 1871. június 27-én kezdte meg.* A bizottság megalakulván, elnök arra való tekintettel, „hogy a múlt évi jogászgyűlésen a közjegyzői kényszer kérdése kimerítően tárgyalatott — úgy, amint a közlegő jogászgyűlés is fog e kérdéssel újabban foglalkozni“ — már eleve arra kéri a bizottság tagjait: „ne tegyék függővé a tanácskozások folyamán előadandó véleményeiket a jogászgyűlés véleményétől, amint hogy az igazságügy-ministernek a törvényhozás elé terjesztendő javaslata sem fog: sem a jogászgyűlés, sem a szakbizottság véleményének praecoccupálni.“

Eme feltűnőnek látszó elnöki kijelentésnek meg volt a maga különös célja. Jelezni akarta vele az elnök a minister (akkoriban Bittó István) abbéli szándékát, hogy a közjegyzői kényszer kérdésében a közzétett ministeri törvényjavaslat ellen az előző jogászgyűlésen oly feltűnő határozottsággal küzdő jogászok: Környei Ede, Teleszky István és elvbarátaikkal szemben tágitani nem hajlandó! Ebbéli álláspontját már korábban azzal is kifejezte, hogy ezt a két kiváló jogászt a szakbizottsági tárgyalásokhoz meg sem hívta, míg a közjegyzői kényszer hívei közül a kiválóbb jogászokat: Halmosy Endre ministeri tanácsoson

* Tagjai voltak: az igazságügy-ministerium részéről dr. Halmosy Endre ministeri tanácsos, dr. Szilágyi Dezső osztálytanácsos, Ökröss Bálint osztálytanácsos, továbbá Daruváry Alajos legfőbb ítélőszéki bíró, Pósfay József kir. táblai bíró, Hódossy Imre, Rannicher Jakab orsz. képviselők, dr. Bogdán Lajos, dr. Busbach Péter, dr. Bróde Lipót ügyvédek, dr. Szvetenay Miklós a Pesti magyar kereskedelmi bank titkára, dr. Löw Tóbiás min. titkár, mint jegyzőkönyvvezető.

kivül — Bogdán Lajost, Pósfay Józsefet és a mérsékeltőbb Brodé Lipótot is fölkerítte a részvételre.

A bizottság abban állapodott meg, hogy mellőzi az általános vitát és mindjárt belemegy „a fejezetek és szakaszok szerinti részletes érdembeli vitába“.*

* * *

A kinevezés kérdése.

A bizottság a „királyi jegyző“ cím helyett hosszabb eszmecsere után a „királyi közjegyző“ címet állapította meg.

A javaslat 1. §-ának rendelkezéseivel szemben, mely szerint a közjegyzőt az igazságügyministerium előterjesztésére a király nevezné ki, a szaktanácskozás a kinevezés jogát szótöbbséggel az igazságügyminister kezébe leteendőnek javasolta.

Ezen módosítással — bár ez gyakorlati szempontból nem látszik fontosnak — érdemes kissé foglalkozni.

A *ministeri* kinevezés barátai több német állam, főleg Ausztria példájára hivatkoztak. A *királyi* kinevezés hívei megint azzal érveltek, hogy a közjegyzőség az „állami joghatóság“ egyik szerve, a joghatóság pedig *felsőjog*. Utaltak a végrehajtható közjegyzői okiratra is, mely ugyanazon szempont alá esik, mint a bírói ítélet, továbbá a régi hiteles helyekre, melyeknek tagjait — amennyiben nem conventbeliek voltak — szintén a király nevezte ki.

* Aki a tárgyalások dús anyagának, meg a bizottsági tagok máskülönben magas színvonalú és érdemében is érdekes eszmecserejének közlését várja: — csalódik. Ez lehetetlen, mert a tanácskozásokról felvett, az igazságügyministeriumban őrzött jegyzőkönyvek csak a legélénkebb nézetkülönbségeket felidéző kérdéseknek és a legfontosabb megállapításoknak nagyon is kivonatosságnal közlését tartalmazzák.

Jellemző például, hogy az egyes jegyzőkönyvek befejezésében a mindenkori jelenlévők fel vannak ugyan sorolva, de a felszólalók megnevezve nincsenek.

A ministeri kinevezés védői egyebek közt a minister „felelősségében“ (?) is láttak bizonyos garantiát. Csak-hogy — sajnos — bekövetkezett korszak, amelyben az igazságügyministernek a kinevezések körüli eljárása e felelősséget pusztán írott malaszt gyanánt tüntette fel!

Mielőtt ezt igazolnók, vizsgáljuk csak meg: vajjon van-e egyáltalán különbség „királyi“ és „ministeri“ kinevezés közt, mikor a minister épúgy érvényesítheti akaratát a királyi kinevezés esetében is, mintha őt illetné a kinevezés joga?

Ennek dacára van különbség! — úgy gyakorlati, mint elméleti szempontból itélve!

A szakbizottság, amint láttuk, csakis az *elméleti* szemponttal foglalkozott és pedig elég kimerítően. Sajnos, a *gyakorlati* szemponttal egyáltalán nem törődött és ez akkor természetesen látszott, mert távolról sem sejtették az igazságügyi kormányzat azon nem óvatos — hogy ne mondjuk veszélyes — eljárását, amelyet a kinevezések körül később több ízben követett.

Hadd világítsunk rá egy kissé ebbeli eljárására és ennek következményeire!

Tapasztalataink nem kedvezők. Gyakran tapasztaltuk, hogy sokan, akik közvetlenül elméleti minősítésük megszerzése után élethivatásukul teljes odaadással és reménnyel a közjegyzői pályát választották, ismételt mellőzésük miatt a közjegyzőségnek hátat fordítottak. Voltak olyanok is, akik türelmüket el nem vesztették, csak-hogy ezek — dacára a kamarák ismételt meleg ajánlatainak, — néha 15—18 évi kitartás, keserves küzdelem után boldogultak. Persze, legtöbbször szerény stallumot kaptak — őszbeborult fővel. Volt eset, hogy a kamara ujonnan szervezett, de silány javadalmazással kecsegtető állásra csak azzal a biztatással volt képes derék, kipróbált helyettest

megnyerni, hogy az uttörés hálátlan szerepében érdemeket szerevezve, alkalomadtán jobb állásba való áthelyezéssel lesz megjutalmazva. Csakhogy ezek is ismételve mellőztetvén, csalódtak. Ne csodálkozzunk hát, ha sok tehetséges, törekvő fiatal jogász mások keserű tapasztalatain okulva, bátorságát veszítette, hogy a közjegyzői pályán keresse boldogulását.

Mi a legfőbb oka a legkitünőbb helyettesek ismételt keserű háttérbe szorításának? Főleg az, hogy az igazságügyi kormány — túlhajtva azt a különben helyes elvet, mely szerint az egyik jogi pályáról a másikra való áttérést lehetővé kell tenni — a legkitünőbb helyettesek sérelmére bizonyos *mellétekintetekből* aránytalanul nagy számban karonkivülieket részesített a jobb és a legjobb közjegyzői stallumokban, szomorú, de igaz, hogy *legnagyobb részt olyanokat, akik más jogi pályán boldogulni nem voltak képesek*, sőt ismételten voltak olyan pártfogoltak, akik magas koruknál fogva a nagy felelősséggel járó közjegyzői hivatásba már nem voltak képesek beilleszkedni, beletanulni.

*És ha a kegyenczeknek pusztán csak szakmabeli minősítésükben rejlett volna a fogyatkozás! Sajnos, ehhez néha az erkölcsi fogyatkozás is járult!**

* Az olvasó el fogja engedni, hogy a mondottak igazolására egyes konkrét esetekre, bár távolabbi célzással is utaljunk.

Meg kell azonban jegyeznünk, hogy a fennebb jelzett indokoknak tulajdonítandó feltünőbb kinevezések a ritkább esetek közé tartoztak, és legnagyobb részt csak rövid — hála az égnek már letűnt (?) — korszakra szorítottak.

Viszont el kell ismernünk, hogy voltak kegyenczek, akik intézményünk derék, lelkes tagjaiként váltak be.

De egy jellemző, kárunkat kinosan, testületünk féltve őrzött jó hírnevét károsan érintő esetet lehetetlen elhallgatnunk.

Megtörtént ugyanis, hogy egy bizonyos Desperado: egyik budapesti közjegyzőt a nála elhelyezve volt nagyobb hivatalos letét dolgában rá akart szedni, ami — ha sikerül — helyrepótolhatlan kárt okozott volna. Képzhetni,

Vagy tudatában van a minister, hogy a jogélet egyik hatalmas oszlopának a kir. közjegyzői intézménynek, mint egy reábizott kincsnek érdekét csak úgy óvhatja meg, ha azt arra hivatott, erkölcsileg és tudományosan minősített, a gyakorlatban kipróbált egyénekre bizza, vagy nem! Ha igen, akkor ne nézzen se jobbra, se balra. Ne befolyásoltassa választását se komaság, se barátság, se egyéb személyes, se *politikai* tekintetek által. Főleg ne lássa a stallumban *a politikai érdemek* — magyarán mondva: *kortesszolgálatok jutalmát*, hanem mérlegelje kizárólag az illető egyén *qualitását* és érdemeit. Azt nézze: ki méltó arra, hogy az intézmény egyik stallumának sorsa kezébe letéessék és a pályázók közül essék arra a választása, aki a legérdemesebb!

Igaz, a minister is csak gyarló ember, aki nem képes mindenkinek a szívébe belátni és az illetők multjában sikerrel fürkészní. Épen ezért nagyon is elengedhetlen, hogy megbizzék azon hivatalos közegek pártatlan becsületében, kötelességtudatában, felelősségérzetében, akiket a törvény nemcsak felhatalmaz, de elsősorban kötelez is rá, hogy a minister figyelmét a legérdemesebb pályázóra irányítsák. *Ez pedig az illetékes közjegyzői kamara*, amely a pályázó egyéni értékét bizonyosan jobban ismeri, közvetlenebb tájékozódás alapján mérlegelheti, mint a minister, mert a rendes évi, esetleg többszöri hivatalos irodavizsgálatok, a kartársi érintkezés és a társkamarákkal való összeköttetésnél fogva erre bőséges alkalma, adata van.

E praemissákból micsoda érv vezethető le annak bizonyítására, hogy a „királyi“ kinevezésnek, eltekintve

mily nagy volt megütközésünk, *midőn néhány nappal rá a hivatalos lapból értesültünk, hogy ezt a cifra madarat kénytelen-kelletlen ezentúl tisztelt kollegának kell üdvözölnünk. És azután, vajjon mivel hálálta meg ez az úr, aki az ügyvédi pályán boldogulni képes nem volt, a legjobbak közé tartozó közjegyzői stallumát? Hivatalos sikkasztást követett el, és megszökött!*

ideálisabb értékétől, ami a közjegyző tekintélyét fokozza, csakugyan nagyobb jelentősége és értéke van a „ministeri“ kinevezésnél?

Mindkét esetben a felelősség a ministert terheli. Csakhogy a „királyi“ kinevezés esetén fokozódik felelősége azért, mert az intézmény kényes érdekeit sértő kinevezés provokálása által *magát a koronát is kompromittálná!* Ezt pedig a minister még politikai érdekek kedvéért sem tehetné, mert a közjegyzői intézménynek a politikához absolute semmi köze, azt tehát a politika érdekében eszközül felhasználni nem lehet, úgy mint bármily más jogintézményt sem!

E részben súlyosbító körülményt képezne még az is, ha a minister szem elől tévesztené, hogy azt a kamarát is desavualná, melyet *a kijelölés joga* megillet. Nem üres malaszt a közjegyzői törvény 6. §-ában foglalt véleményezési jog.

Annál kevésbbé volna szabad a ministernek a kamarát meghazudtolnia, mert a kamara is egy *hatósági szerv.* Egy fontos láncszeme, őre az egész intézménynek, amelyet egyszersmind a felügyeleti és *fegyelmi jog* is megillet. Fokozza súlyát az is, amint már jeleztük, hogy a kamarának biztosabb garantiák állanak rendelkezésre abból a szempontból, hogy a pályázók erkölcsi és tudományos minőségét, megbízhatóságát, megfelelő gyakorlatát, érdemeit, általában egész multját megállapíthassa!

Noha akkor ez a szempont nem is jött figyelembe, mert a jövőbe nem láthattak, bölcsen tették, hogy valamennyi véleményező testület és a legkiválóbb jogászok a törvényjavaslat idézett 1. §-ának *hallgató elfogadása által a királyi kinevezés mellett foglaltak állást.*

A kinevezés kérdése később a parlamentben többé szóba nem kerülván, a „ministeri“ kinevezés törvénnyé vált.

(Folyt. köv.)

Végrendeleti öröklés a magyar polgári törvénykönyv II. szövege szerint.

(Birálati megjegyzések szövegmódosításokkal.)

Irta: Dr. Holitscher Szigfrid, budapesti kir. közjegyző.

II.

Örökösnevezés.

1611—1614. §

jelenlegi szövege helyett:

1611. §.

Akinek (1611. § 1. bekezdése változatlanul).

Akinek a végrendelet szerint csak egyes vagyontárgyak jutnak, az tekintet nélkül a végrendeletben használt elnevezésre, örökössé nevezettnek csak akkor tekintendő, ha az örökhagyónak erre irányuló szándéka a végrendeletből kitűnik.

A törvényben megadott fogalom meghatározások mellett gyakorlati szempontokból szükség van külön szabályokra is, amelyek alapján adott esetben megállapítandó, hogy a végrendeleti részesítésben örökösnevezés vagy hagyományrendelés foglaltatik-e? Nevezetesen arra az esetre, ha az örökhagyó valakinek egész hagyatékát vagy hányadát juttatja, az örökösről mint egyetemes jogutódról az 1517. és 1518. §-okban megadott fogalom meghatározásoknak megfelelő és épen azért nem egyszerűen értelmezési, hanem dispositív azt a szabályt kell felállítani, hogy a rendelkezésnek, ezen tartalmánál fogva, örökösnevezés jelentőségét kell tulajdonítani, anélkül, hogy az „örökös“ elnevezés szükséges volna. Arra az esetre viszont, ha az örökhagyó valakinek a hagyatékából csak egyes vagyontárgyakat juttat, az örökhagyó rendszerinti akaratából és az örökös fogalmából a contrario egyaránt következő azt az értelmezési szabályt kell felállítani, hogy ezen rendelkezésben örökösnevezés csak akkor foglaltatik, ha örökhagyónak erre irányuló szándéka határozottan kitűnik, anélkül, hogy a használt elnevezés magábanvéve irányadó volna.

Az ajánlott szövegezés e tekintetben elvileg egyezik az 1611. § 1. bek. és 1614. §-ban foglalt szabályozással. Csupán abban tér el, hogy „hagyatéki tárgyak“ helyett „vagyontárgyak“

(esetleg „tárgyak“) kifejezést használ, különösen a pénzösszegre szóló és egyáltalán oly hagyományokra való tekintettel, melyeknek tárgyát nem valamely a hagyatékban meglévő dolog stb. képezi. Eltér továbbá különösen az 1614. §-ban foglalt és az egész szabályozás legfontosabb részét képező értelmezési szabály szövegezésében anélkül, hogy a magábanvéve helyes elvi állásponton változtatna. Ugyanis a tervezet az 1612. és 1613. §§-ok felvételére nyilván azért határozta el magát, mert az az értelmezési szabály, mely szerint „egyes hagyatéki tárgyak juttatása kétség esetében *nem tekinthető örökösnevezésnek*“, az esetek igen nagy számában nem talál és tényleg félő, hogy a gyakorlatot téves irányba vezetve, akadályául fog szolgálni annak, hogy egyes tárgyak juttatásában adott esetben mégis örökösnevezést lehessen látni annak összes jogi következményeivel. Azonban az, hogy egyes tárgy juttatása kétség esetében hagyománynak tekintendő, már a törvény fogalom-meghatározásaiból következik és hangsúlyozása még azzal is, hogy „nem tekinthető örökössé nevezettnek, *ha a végrendeletben ennek van is elnevezve*“, mindenestre felesleges és igazolja a fenti aggályt. E helyett tehát ellenkezőleg az fejezendő ki, hogy egyes tárgy juttatásában igenis foglaltathatik örökösnevezés, ha örökhagyó akarata erre irányul, vagyis elismerendő kifejezetten a hányadörökösnevezés mellett a heredis institutis ex re cesta lehetősége is, ami amellet, hogy magábanvéve helyes, ugyanazon eredményre vezet, megadja a kellő útmutatást a praxisnak az örökösnevezésre való átminősíthetésre. Ez a szabályozás inkább megfelel a szabálynak az örökösnevezésről szóló fejezetben való elhelyezésének is. Ily szabályozás mellett pedig különösen sokkal kevésbé látszik már szükségesnek a pozitív formában lehetők már elismert örökösnevezésre még további casuisticus szabályokat és irányelveket is felállítani, amelyekkel — akármily gondosan és körültekintéssel kidolgozott alakban is találkozunk azokkal a tervezetben — a különböző esetekre általánosan illő szabályokat felállítani alig lehet. Nevezetesen ami az 1612. § 1. bek. illeti, ha pl. az örökhagyónak vagyona kizárólag egy bérbeadott birtokból áll, akkor fia, akinek ezt a birtokot hagyja, örökösének lesz tekintendő, de gazdasszonya, akinek a lakberendezéséből és ruhásművekből álló összes ingóságait hagyja, bizonyára nem. Továbbá, ami az 1612. § 2. bek. illeti, az, hogy a szétszott tárgyak a hagyatékot kimerítik, nem erősíti meg az összes részesítettek

nézve azt a feltevést, hogy örökösökké akartattak nevezetni, valamint fordítva az, hogy csak egyes, a hagyatékot ki nem merítő tárgyak osztattak szét tárgy szerint, nem gyengíti meg egyik-másik részesítettre nézve az örökösnevezés szándékának feltehetését, vagyis a kimerítés (akár az 1612. § 1, akár a 2. bek. szerint) magábanvéve egyáltalán nem criteriuma az örökösnevezésnek, hanem csak kapcsolatban az 1613. §-ban foglalt momentumok egyike vagy másikával és ennél fogva csak egyik vagy másik részesítettre nézve.

Teljesen eltévesztett tehát az a hagyaték kimerítése alapján egy az összes részesítésekre kiterjesztő közös, ha csak értelmezési szabályt is felállítani, melyről eleve biztos, hogy csupán egyik vagy másik részesítettre fog találni.

Az 1613. § végül azokat a momentumokat sorolja fel, melyekre az 1614. § az ajánlott szövegezése mellett ugys utal, amelyeket taxative megállapítani nem lehet, példaképen felhozni pedig felesleges, egészen önkényes lévén a felállított arányszám.

Az 1611. § 2. bekezdése is, mint önként értetődő, elhagyható, mert a hányadhagyomány is csak egy bizonyos összegre szóló hagyomány, mellékes lévén, hogy az összeg maga a hagyaték tiszta értékének egy hányadában van meghatározva. Teljesen mind-egy pl. a részesítés jogi minősége szempontjából, hogy örökhagyó egy bizonyos eladandó hagyatéki vagyontárgyból, avagy az egész hagyaték érvényesítéséből befolyó összeg hányadát hagyja-e valakinek?

1615. §

első bekezdésében „amennyiben a törvény mást nem rendel“ elhagyandó;

második bekezdésének második mondata elhagyandó.

1. Az 1. bekezdésbe felvett fentartás az 1620. § első bekezdésére céloz, ámde az utóbbi épen kivétel az 1615. § általános szabálya alól arra az esetre, ha az 1615. § tényálladéka mellett a végrendeletből kitűnik, hogy az örökhagyó kizárólagos örökösének akarta nevezni a végrendeleti örökösöket. Az erre való külön utalás tehát felesleges és inkább közvetlenül az 1615. § után kellene felvenni az 1620. §-t. Egyébként „a törvény csak akkor rendel mást“, ha több végrendeleti örökös van, míg az 1615. § arra az esetre is rendelkezik, amikor csupán egy végrendeleti örökös van.

2. Ha ági öröklési igény, stb. van: akkor kell, hogy örökhagyónak az államkincstárakon kívül is legyen törvényes örököse, tehát az az eset, hogy a kincstár helyébe lépő végrendeleti örököst ági igény terhelje, elő sem állhat.

1616. §

első bekezdése első mondatának jelenlegi szövege helyett:

Ha az örökhagyó végrendeletében azt rendelte, hogy bizonyos hagyatéki tárgy ne illesse a végrendeleti örököst: ez a tárgy azoknak jut, akiket a törvényes öröklés illet.

Első bekezdés második és harmadik mondata elhagyandó.

Második bekezdés második mondata elhagyandó.

1. Az ajánlott szövegezésből ép úgy, mint az 1615. §-nál önként folyik az ági öröklési igény stb. fenntartása, mert ép úgy nem „törvényes örökösökről“ (II. Cz. I. fej.), hanem „azokról, akiket a törvényes öröklés (II. Cz. I—IV. fej.) illet“ tétetik említés felesleges ily módon az arányra való utalás is.

2. Abból, hogy egyes tárgy jut a t. örökösöknek, önként következik az 1611. §, illetve ha az eredeti szöveg marad, az 1611—1614. §-ok alkalmazása.

1617. §

elhagyandó.

Annak az aránynak, amelyben valaki örökös, abstract meghatározása felesleges; helyenként ugyanis megállapítatik, hogy bizonyos kötelezettségek milyen arányban terhelik a részesítettet és ezen az arányon nem változtat, akár örökösnevezésnek, akár hagyományának minősítendő a részesítés. Az 1617. § szabálya magábanvéve önként értetődő és jelentőség nélküli.

1618. §

elhagyandó.

Az 1596. § szabályától való indokolatlan eltérés. Ha az örökhagyó minden korlátozás nélkül tetszésszerűen számban jelölhet ki személyeket, akik közül egy harmadik válassza az örököst, akkor végeredményben tulajdonképpen a harmadik személyre van bízva az örökös kijelölése és az örökhagyó által történt vagylagos kijelölés csupán formáság, mely nem változtat a végakarásban történt képviseltetés tényén. Örökösnevezés és hagyományrendelés

között e tekintetben különböztetni és csupán a vagylagos hagyományrendelést megengedni, nem annyira elméleti szempontból, mint inkább azért jogosult, mert az utóbbi tényleg gyakran elő szokott fordulni és ebből is látszik, hogy gyakorlati szükséglet által indicálva van, amit az örökösnevezésről mondani épen nem lehet. Elő szokott pedig fordulni csupán csekélyebb értékű, inkább emlékszerű hagyományoknál és csupán ebben a mértékben is igényelhet elismerést, ami önként adódik, ha a vagylagosságnak 3-ik személy által való eldönthetését a hagyományrendelésre korlátozzuk, mert a hagyatékhoz arányitva nagyobb értékű hagyományrendelés örökösnevezéssé lévén minősítendő, egyúttal hatálytalanná válik, ha az örökhagyó másra bízta a részesítendő személynek vagy a részesítés tárgyának meghatározását. Mig az 1618. § szabálya mellett akár az egész hagyatékra nézve is 3-ik személy nevezheti meg végeredményben az örököst.

1619. §

„amennyiben a törvény mást nem rendel“ helyett:

„amennyiben az 1599. §-ból más nem következik, vagy az örökhagyó más akarata egyébként ki nem tűnik.“

Az 1919. § nem egyszerű magyarázati, hanem dispositiv szabály, mely azonban az örökhagyó rendszerinti akaratán alapulva, kell hogy utaljon és pedig nemcsak az eltérő törvényes értelmezési szabályokra, hanem egyáltalán az örökhagyónak oly esetekben is kivehető eltérő akaratára, amelyekre törvényes értelmezési szabály felállítva nincsen. Ha pl. örökhagyó nejét és gyermekeit, avagy egyik testvérét és egy másik testvérenek gyermekeit nevezte örökösökké, daczára hogy az 1599. § esete nem forog fenn és így „a törvény mást nem rendel“, mégis rendszerint nem a fejenként egyenlő, hanem a nőnek felerészben és a gyemekeknek másik felerészben, illetve a testvér- és testvérgyermekeknek törzsenként való öröklése iránti szándék lesz feltehető. Ha pedig az ilyen szándék figyelembevételét lehetővé teszi már az 1619. §-nak az a, nemcsak kifejezett, hanem hallgatólagos rendelkezésre is alkalmazandó előfeltétele, hogy örökhagyó az örökrészeket nem határozta meg: akkor a törvényes értelmezési szabályokra való utalás is felesleges és csak zavart okozó.

1620. §

uj 3-ik bekezdés veendő fel:

Az 1. bekezdés szabálya megfelelően arra az esetre is szól, ha az 1611. § 2. bekezdése alapján örökösökké nevezetteknek kell tekinteni azokat, akiknek csak egyes vagyontárgyak jutnak és ezen tárgyak a hagyatékot nem meritik ki.

Minthogy az 1611. § 2. bek. értelmében és az ott mondtak szerint örökösnevezés foroghat fenn akkor is, ha az örökhagyó egyenként egyes vagyontárgyakat hagyott és pedig akkor is, ha ezen tárgyak a hagyatékot nem meritik ki, mert hiszen, még ha megmarad is az 1612. § 2. bekezdése, ez még nem zárja ki az örökösnevezéssé való minősíthetést oly esetben is, amikor ezen egy előfeltétel hiányzik; ennél fogva az 1620. § 1. bekezdésének alkalmazására sor kerülhet anélkül is, hogy a hagyatékot ki nem meritő hányadokról és hányadok felemeléséről kellene épen szónak lennie. Ha örökhagyónak az egyes vagyontárgyak egyenként való szétosztása mellett is szándékában állhat a részesítetteket örökösöknek tekinteni, akkor az is szándékában állhat és szokott is állani, hogy kizárólagos örökösei legyenek. Sőt ezen esetben az 1620. § 1. bek.-nek alkalmazása még praktikusabb, mert a hányadörökösnevezésnél utóvégre, ha az örökösnevezés kizárólagosan akartatott, ugyanis egyáltalán a szabály alkalmazhatóságának előfeltétele fennforog; akkor a hányadok megállapítása tekintetében kell okvetlen tévedésnek fennforognia, ami utóvégre csak ritka és alig praktikus eset lehet. Ellenben abban az esetben, amelyre az 1620. § 1. bek. kiterjesztendő volna, ha kétségtelen is, hogy örökhagyó többeknek az egész hagyatékot kizárólag szánta, emellett egy bizonyos tárgyról való megfelejtkezés, vagy nem praecis megjelölés által eredményezett kimaradása, vagy a végrendelkezés után hagyatékba való kerülése stb. sokkal plausibilisabb eset, mint a téves hányadmegjelölés.

1622. §

jelenlegi szövege helyett:

A hagyatéknaK egy és ugyanazon hányadára kinevezett örökösök ezen közös örökrésze tekintetében az 1619—1621. §-ok szabályait megfelelően kell alkalmazni.

1. A tervezet a „közös örökrész“ fogalmával itt és másutt (növedékjog) operál, anélkül, hogy azt valahol formulázná.

2. Az 1622. § által allegált szabályok nem „a közös örökrészre kinevezett örökösársak“, hanem a közös örökrész tekintetében alkalmazandók. Ugyanis: a hányadok egyenlőségének (1619. §) aránylagos felemelése és leszállításának (1620. §) szabályai a közös örökrészből az örökösársakra eső alhányadokra alkalmazandók és a közös örökrészre a részek meghatározása nélkül kinevezett örökösársak a meghatározott részek levonása után a közös örökrészből fenmaradó részt kapják (1621. §). Ezt kell az 1622. §-ban kifejezni, míg az, hogy az allegált szabályok a közös örökrészre kinevezett örökösársakra általában alkalmazandók, feleslegesen a többi csoportokhoz való viszonyokra is vonatkoznék, tehát tulajdonképen azt kellene mondani, hogy: a közös örökrészre kinevezett örökösársak „mint ilyenek“ tekintetében stb.

1623. §

elhagyandó.

Lásd 1618. §-nál, mely után közvetlenül követő sorrendben kellene különben mindenestre elhelyezni az 1623. §-t. Megjegyzendő még, hogyha a személy és tárgy szerinti vagylagosság és annak 3-ik személy által való eldönthetése az örökösnevezésnél elismertetik, akkor az 1623. §-nak ki kellene terjednie arra az esetre is, amikor az örökhagyó másra bizza annak meghatározását, hogy egy kinevezett örökös több kijelölt örökrész közül melyiket vagy egyáltalán milyen örökrészt kapjon? Pl. egy leszármazó a köteles résznek vagy a törvényes örökrésznek megfelelő örökrészt? Lényegben semmiben sem tér el ez az 1623. §-ba egyedül felvett esettől, hogy t. i. csupán azt lehessen más elhatározásra bírni, hogy több örökös az örökségből milyen részek illessék? Az 1623. § szabálya a vagylagosság ezen előbb említett esetére pedig nem terjed ki, mert a hagyománynál is a két esetre külön szabályok szólnak (1678. § 1. bek. és 1679. §) és különösen azért, mert a vagylagosság előbb említett esetére egyáltalán nem lehet az 1618. §-nak az 1623. §-ban allegált 3. bek. alkalmazni, hanem a 3. döntésének hiányában, nem maradna egyéb hátra, mint az örökrész meghatározását a hagyatéki bíróságra (!) vagy a részesítettre (?) bízni.

1624. §

jelenlegi szövege helyett:

Ha az örökhagyó többeket azzal a szándékkal nevezett örökösivé, hogy a törvényes öröklés kizárva legyen és az örökösársak közül valamelyik az öröklésből kiesik: a kieső örökösárs örökrésze is a többi örökösársakat illeti örökrészeik arányában (növedékjog). Ha az örökösársak meg nem határozott vagy egyenlő hányadokra vannak kinevezve, kétség esetében azt kell tartani, hogy az örökhagyó a törvényes öröklést ki akarta zárni.

Az örökhagyó a növedékjogot helyettes örökös (1626. §) vagy utóörökös (1639. §) nevezésével vagy egyébként kizárhatja. Ha az örökösársak meghatározott különböző hányadokra vannak kinevezve, kétség esetében azt kell tartani, hogy az örökhagyó a növedékjogot ki akarta zárni.

Közös örökrészre nézve a növedékjog elsősorban a közös örökrészre kinevezett örökösársakat egymásközött illeti és a növedékjognak helye van akkor is, ha az örökhagyó egyébként a törvényes öröklést nem zárta ki vagy a növedékjogot kizárta.

Ha az államkincstár volna a törvényes örökös: a növedékjognak mindenesetre helye van.

1. A 231. sz. elvi kérdés megoldásából még nem folyik a növedékjognak csupán arra az esetre való megszorítása, amikor az örökhagyó azt egyenesen elrendelte („a törvényes öröklés kizárásával“), mert hiszen ez az eset tulajdonképpen már egyértelmű a substitutio reciproca (1627. §) elrendelésével, melynek nem kell épen kifejezettnek lennie. A növedék rész és a helyettes-örök rész között a hagyományok, osztályrabocsátási teher, hagyatéki terhek stb. tekintetében sem lévén különbség, így az 1624. §-sal tulajdonképpen az 1627. § mellett nem is volna jelentősége.

Az 1624. § első bekezdése dispositív szabály ugyan, de az örökhagyó feltehető akaratan alapulván az, hogy vajjon a növedékjog ezen előfeltétele fennforog-e, kell hogy a végrendelet szabad értelmezéséből legyen megállapítható („azzal a szándékkal, hogy a törvényes öröklés kizárva legyen“) és emellett szükség van egy további, a leggyakorlatibb esetre szóló értelmezési szabályra is, hogy t. i. az egyenlő vagy határozatlan (1619. §) részekre szóló örökösnevezésből a törvényes öröklés kizárásának szándékára lehet kétség esetében következtetni. Csupán ezzel a korlátozással állhat meg ugyanis a növedékjog megszorításának alapjául szolgáló az

a feltevés, hogy az örökhagyó a végrendeleti örökösnek nem akart többet juttatni a neki kijelölt hányadnál. Ennek kimondása szükséges és az 1624. § utolsó mondatából a contrario még nem következik, mert az, hogy nem meghatározott és különböző, azaz határozatlan vagy egyenlő hányadokra szóló örökösnevezés esetében nem vélelmezhető a növedékjog kizárásának szándéka, csupán egy negativum, melyből még nem következik az a positivum, hogy vélelmezhető a törv. öröklés kizárásának szándéka.

2. A növedékjognak helyettesörökösnevezéssel való kizárhatására itt utalva, megtakarítható az 1628. §.

3. A közös örökrészre való alkalmazás szabályai egybefoglalhatók. Különösen pedig nem azt kell mondani, hogy meghatározott különböző hányadokra való örökösnevezés esetében nincs helye növedékjognak „a közös örökrészre vonatkozó növedékjog kivételével“, ami nem áll így, vagy legalább is nem jelent semmit, mert hiszen a közös örökrészre vonatkozó növedékjognak sincs helye, ha meghatározott különböző hányadokra való örökösnevezés esete forog fenn, hanem ép úgy, mint a 2. bekezdésben, azt kell kifejezni, hogy a növedékjognak a közös örökrészre nézve helye van, ha az egyébként, vagyis a közös örökrészen kívül a többi örökség tekintetében ki is záratott, akár az 1624. § második mondatában megállapított speciális, akár egyéb módon.

4. Az államkincstár, mint törvényes örökös kizárása itt még jogosultabb, mint az 1615. és 1616. §-oknál. Különösen szükség van erre ugyanis azért, mert az örökhagyó az államkincstárt a törvényes örökösödésből ki nem rekesztheti (1594. §) és így ha örökhagyó a növedékjogot helyettesörökösnevezés nélkül kizárta és törvényes örökösait kirekesztette, a ki nem rekeszthető kincstár örökölné, aminél mindenesetre helyesebb, ha örökhagyó akarata ellenére is a növedékjog áll be, minthogy az 1615. és különösen az 1616. § esetében is az örökhagyó akarata ellenére részesül a végrendeleti örökös.

1627. §

második bekezdésében „örökös“ után betoldandó: „kétség esetében.“

Ha az 1627. § 1. bekezdése is helyesen csupán értelmezési szabály, a 2. bek. sem lehet ennél erősebb.

1628. §

elhagyható.

L. 1624. §-nál.

A gyámhatóságok kollegialis szervezete és a kir. közjegyzői s a közgyámi intézmény.

(Dr. Kiss Mihály Barsvármegye árvaszéki elnökének emlékirata a belügy-ministerhez.)

A gyermekvédelmi igazgatásnak a polgárosult világ összes államainak területén előtérbe nyomulása oly értéket kölcsönöz a magyar államszervezet történelmi fejlődése által megteremtett különleges gyámhatósági intézménynek, — hogy most már a magyar jogászvilág köreiben olyan sokáig fennállott pessimistikus felfogás az árvaszékekkel szemben tarthatatlanná vált.

Ma kénytelen a magyar jogászvilág is azt elismerni, hogy a magyar gyámhatósági intézmény egy olyan becses szervezeti alakulat, amelynek gyakorlati használhatóságát a gyermekvédelmi igazgatás terén kétségbe vonni nem lehet.

Hogy azonban még mai napig sem szűnt meg a pessimistikus felfogás a magyar jogászvilág intéző köreiben az árvaszékekkel szemben, azt a modern büntetőjogi reformoknak megalkotása alkalmával kellett sajnos tapasztalnunk.

Ugyanis bár a külföldi törvényhozások által a fiatalok büntetéseivel szemben alkalmazásba veendő eljáráshoz szükséges szervezet kereteinek megalkotásánál a legnagyobb mértékben tünt ki egy külön gyámhatósági szervezetnek a hiánya, a magyar jogászvilág és a magyar törvényhozás mégis mellőzte a magyar gyámhatósági szervezetnek igénybevételét és „a fiatalokak bírójának” szervezeti keverékét teremtette meg inkább, semhogy a meglévő gyámhatóságokat felhasználja.

A magyar jogászvilág körében uralkodó pessimizmusnak táplálására igen sok realis ok forog fenn azonban.

Minden elfogulatlan gyámhatósági tisztviselő kénytelen azt elismerni, hogy az árvaszéki intézmény nagy szervezeti hiányokban szenved!

A legáltalánosabb a kifogás az árvaszéki intézménynek működése ellen, a modern életfejlődésnek rohamos gyorsaságu üteme által igényelt gyors és hatályos cselekvési képesség hiányában központosul.

Ez teljesen megfelel a valóságnak. Tényleg igaz, hogy az árvaszék ügyvitele lassu és nehézkes, tényleg igaz, hogy a gyors

és hatályos cselekvési képesség hiányzik az árvaszék működésénél.

Már pedig a modern életfejlődésnek rohamos gyorsaságu üteme mellett tényleg tarthatatlan egy oly hatósági szervezet működése, mely a mai élet igényeinek megfelelni képtelen.

Ha most azt kérdezzük, hogy mi okozza az árvaszéki intézmény szervezeti működésének ezen hiányosságát, általánosan csak azon választ kapjuk, hogy ezen hiányosság szervezeti okát az árvaszékeknek *testületi hatósági* mivoltában kell keresnünk.

Már pedig ezen diagnosis teljesen téves. Az árvaszéki intézmény testületi hatósággá a magyar jogtörténelmi fejlődés szelleme által a legcsodálatraméltóbb bölcsességgel lett kialakítva!

A gyámhatósági jurisdikciónak gyakorlásához nem képzelhető megfelelőbb szervezeti alkotás, mint egy testületi gyámhatóság! Vajjon miért? Azon okból, miután a gyámhatósági jurisdikcio gyakorlásánál a társadalmi testnek legérzékenyebb alkatrészével kell foglalkozni!

A családi szervezet hiányainak kiegészítése azon hiányok pótlása az élő társadalmi testet legérzékenyebb tagozatában érinti.

Az emberi személynek, mint jogok alanyának a családi szervezet fogyatékos állapota mellett az államhatalomtól kell azon támogatást megnyernie, melyet neki a család intézménye bizonyos realis fogvatkozásoknál fogva nem nyújthat akkor, amidőn az illető emberi személy maga jogi cselekvési képességének gyakorlásához szükséges minősítvényt nélkülözi.

Az államszervezeti cselekvőségnek egyik legnehezebb és legkényesebb része, az emberi személy minősítvényének fogvatkozásai és a családi szervezet hiányos állapota esetében való gyakorlati intézkedés.

Ilyen gyakorlati intézkedés szükségének megállapítása s ennek folytán való intézkedés a legnehezebb és legkényesebb feladatkörnek tekinthető.

Ilyen feladatkörnek jurisdikcionalis gyakorlását egyes államhivatalnokokra bízni, a legnagyobb mértékben aggályos dolog.

Vajjon miért? Mivel roppant érzékeny társadalmi és gazdasági érdekek megóvása forog kockán, már pedig ezen gyakorlatban annyira szövevényes érdekek felismerése és elbírálása rendkívüli mértékben veszi igénybe az emberi tudást és ítélőképességet, úgy

hogy bölcsőbb és eszélyesebb dolog ezen feladatkör megoldását egy testületre bízni, mint egyes hivatalnokra.

A magyar jogfejlődés által megalkotott árvaszékek mint testületi gyámhatóságok tehát a leghelyesebb szervezeti megoldást biztosítják.

Nem az árvaszéki intézmény testületi szervezete okozza annak lassu és nehézkes működését, hanem a *megfelelő szerveknek teljes hiánya a vidéken.*

Az árvaszék, nevezetesen a vármegyei árvaszék egy olyan testületi hatóság, melynek sem a járásban, sem pedig a községben olyan szerve nincsen, ki a központi testületi gyámhatóságot odakint a vidéken képviselné, ki a szerves kapcsolatot a vidék közönsége és a központi testületi gyámhatóság között fentartaná.

Hiányzik úgy a járásban, mint a községben olyan szerv, melyhez a gyámoltak és gondnokoltak érdekeinek megóvása céljából: egyrészt az árvaszék, másrészt pedig a közönség fordulhatna!

A magyar közéletnek a vidéken két „*omnibusza*“ van a járásban és a községben: egyik a főszolgabíró, másik a községi és körjegyző.

Ezen két szerv azonban annyira igénybe lesz véve a közigazgatás ezerfelé ágazó feladatai által, miszerint azok egyike sem szerepelhet a központi testületi gyámhatóságnak képviselőjeként. Már csak physikailag sem lehetséges ez.

A központi testületi gyámhatóság cselekvőképességének szervezeti biztosítása tehát azt követeli meg, hogy annak úgy a járásban, mint a községben saját szervei legyenek.

II.

Hogyan teremtsünk meg a járásban egy olyan szervet, amelyik egyrészt a központi testületi gyámhatóságnak lehessen a szükséges jogász szakképzettséggel és megfelelő tekintéllyel felruházott szakbeli képviselője, másrészt pedig a közönség találja meg kint a járásban azon szaktudós gyámhatósági képviselőt, akihez a gyámoltak és gondnokoltak személyi és vagyoni jólétének megóvásához szükséges támogatásnak megszerzése végett teljes és feltétlen bizalommal fordulhat? Ilyen szervet a járási főszolgabírói hivatal személyzetének tagjai közé elhelyezni, azon óriási pénzügyi áldozatoknál fogva nem lehet, melyet ilyen szervnek rendszeresítése megkövetelne az államkincstártól.

Akár járási gyámnak, akár járási gyámsholgabírónak neveznök is ezen szervet, nem lehetne IX. és X. osztálybeli javadalmazással ellátni, hanem csak a VII—VIII. osztályu javadalmat kellene részére megállapítani.

Vajjon miért? Nagyon egyszerű okból. A gyámoltak és gondnokoltak személyi és vagyoni érdekeinek megóvása közben folytonosan jogügyletek megszerkesztéséről van gyakorlatilag szó.

Ha ezen jogügyletek megszerkesztését a járási gyámhatósági tisztviselő teljesen díjtalanul végezné, ez a szerződések megszerkesztésével foglalkozó ügyvédi és közjegyzői karnak jövedelmét rendkívüli mértékben rövidítené meg, mert akkor tömegesen tódulna oda a közönség. Ha a járási gyámhatósági tisztviselő bizonyos díjazás ellenében teljesítené a jogügyletek megszerkesztését, ezáltal olyan versenyt támasztana az ügyvédi és közjegyzői karnak, mely verseny nemcsak jogos magánérdekek sérelmével, hanem a közérdeknek súlyos veszélyeztetésével járna.

A járási gyámhatósági tisztviselőből egy üzletember alakulna ki igen sok esetben.

Ezen veszélynek megelőzésére a járási gyámot VII. vagy VIII. javadalmi osztályba kellene sorolni, de anélkül, hogy ezen magas javadalmazás biztosítékot nyujtana egy nagyforgalmu üzleti irodának kialakulása ellen! . . .

Ilyen veszélyek elkerülése tehát azt követeli meg, hogy a járási főszolgabírói tiszt személyzet tagjai között ne helyezzük el a központi testületi gyámhatóság képviselőjét.

Ugyanezen elvi és gyakorlati szempont igazolja a központi testületi gyámhatóság járásonként való decentralisatiójának veszélyességét is. A járási árvaszéki ülnöknek hivatalos irodájából szintén egy igen nagy forgalmi ügyleti iroda alakulna ki gyakorlatilag.

A központi testületi gyámhatóság képviselőjére és a közönség érdekeinek kielégítésére a gyámoltak és gondnokoltak személyi és vagyoni ügyeit illetőleg — a járások területén az élet fejlesztett ki egy szervet, amely szerv az összes alaki és anyagi biztosítékokat nyujtja, még pedig anélkül, hogy az államkincstárt vagy a közönséget új terhek vállalására kényszerítené.

Ezen szervet a kir. közjegyzői intézményben látom!!

A kir. közjegyzői intézmény egyesíti magában mindazon biztosítékokat, melyek a központi testületi gyámhatóságnak a járás

területére való képviselétől elválaszthatlanok, másrészt a kir. közjegyzőség oly tekintéllyel bír a közönség előtt, hogy az feltétlen bizalommal keresné ott a támogatást, midőn a gyámoltak és gondnokoltak személyi és vagyoni érdekeinek megóvásához szükséges lépéseket a központi testületi gyámhatóság foruma előtt való megtételéről van szó! A kir. közjegyzői intézmény jelenleg is ezen szerepet tölti be a hagyatéki tárgyalásoknál. Nem látható be, hogy miért ne tárgyalhatnák a kir. közjegyzők a gyámoltak és gondnokoltak ügyeit más alkalommal is, nemcsak a hagyatéki eljárás fonalán?

A gyámoltak és gondnokoltak vagyonának rendezésére, vagyoni érdekeinek jogügyletek útján való megóvására nemcsak a hagyatéki eljárás során van szükség, hanem igen sok más alkalommal is.

A gyámoltak és gondnokoltak tulajdonát képező ingatlan vagyonnak megterhelése kölcsönökkel vagy szolgálomakkal, azon vagyonnak elidegenítése van olyan fontos dolog, mint a hagyatéki eljárás során történő vagyonrendezés! Nem látható be sehogy, vajjon miért nem eszközölhetnék szinte a kir. közjegyzők ezen ügyletek megszerkesztését, vagy legalább is azon ügyleteknek felülvizsgálatát?

A kir. közjegyzőknek ilyen hivatás betöltéséhez nélkülözhetlen szaktudásuk és tekintélyük van meg minden kétséget kizárólag, már pedig ez a gyámhatósági igazgatás terén a legsúlyosabb jelentőséggel bíró érdek!!

Hogy a kir. közjegyzői intézménynek milyen szervezeti átalakítására van szükség a fenti érdekek megóvása céljából, ez olyan kérdés, melynek taglalására illetékes nem lehetek, minél fogva csak a következő néhány észrevétel megtételére szorítokozom.

A kir. közjegyzőségek a gyámhatósági igazgatás feladatkörének jársonként való ellátásánál való közreműködés által nagy munkatöbblet juthatna, pedig már jelenleg is a legtöbb kir. közjegyzőség túl van terhelve, anélkül hogy megfelelő segéd-személyzet rendszeresítéséről gondoskodás történt volna.

Sem a kir. közjegyzőjelöltek, sem pedig a kir. közjegyzőhelyettesek állása és javadalmazása nincs úgy szabályozva, hogy az új nemzedék ezen pályán jövőjét biztosítva látná.

Hát a gyámhatóságok képvisellete a járások területén elutasíthatatlanná tenné az állandó kir. közjegyzőhelyettesek állásainak

rendszeresítését, mert hiszen nem minden járási székhelyen van közjegyzőség.

Ezen állandó kir. közjegyzőhelyettesek pld. minden hét egy napján hivatalos napot tartanak azon járási székhelyen, amely nem képez egyuttal közjegyzői székhelyet.

Ezen állandó kir. közjegyzőhelyettesek állásainak rendszeresítése által a kir. közjegyzői pályára készülő új nemzedék anyagi helyzetének megjavítására szolgálna, anélkül, hogy ebből akár az államkincstárra, akár a közönségre új megterhelés származnék.

A kir. közjegyzőkre sem származnék ebből teher, mert hiszen a megsaporodott ügyleti jövedelem bőven fedezhetné az állandó kir. közjegyzőhelyettesek heti kiszállásaiból eredő költségeket.

Ilyen állandó helyettesek alkalmazását a kir. közjegyzők az ügyleti munkakör nagy szaporodása mellett már jelenleg is kénytelenek a legtöbb közjegyzői székhelyen alkalmazásba venni, úgy hogy a központi testületi gyámhatóságnak a járások területén a kir. közjegyzők által leendő képviselétől semmiféle anyagi megterhelés sem származnék. Ellenkezőleg igen valószínű az, hogy a kir. közjegyzőségek ügyleti munkaköre s ezen címen azok jövedelme is nagy mértékben fog szaporodni.

III.

A központi testületi gyámhatóság részére a községek területén végrehajtó szervként, másrészt pedig a gyámoltak és gondnokoltak érdekeinek megoltalmazására, azoknak támogatására szolgáló közegként elvileg a községi közgyámok, gyakorlatilag pedig a községi és körjegyzők szolgálnak.

Az 1877 : XX. t.-cz. 170. §-ának 1—10. pontjaiban elég kimerítően van a községi közgyámok jog- és hatásköre megállapítva.

A járási és községi gyámügyi ügyviteli utasítás 29. §-a szerint azonban a jegyző köteles a közgyámot támogatni, ha a közgyám teendőit önállóan kellően teljesíteni nem képes. Már pedig a községi közgyámoknak 99.9%-a olyan személyi minősítvénnyel bír, miszerint a közgyámi teendőket önállóan teljesíteni nem képes.

És vajjon mi ennek az oka?

Nem az 1877 : XX. törvénycikknek szervezeti rendelkezései, hanem községi törvényünk 75. §-ának b) pontjában megállapított incompatibilitás.

A közgyámi állás viselésétől a községi törvény ezen rendelkezése szerint el vannak tiltva a lelkészek, tanítók, az állami és megyei tisztviselők.

Amennyire helyes intézkedés, hogy községi birói vagy községi esküdti állás összeférhetlen a lelkészi, tanító, állami, megyei tisztviselői állással: ép oly helytelen ezen tiltó rendelkezés kiterjesztése a közgyámi állásokra is.

A falusi községekben a lelkészek és tanítók, vagy pedig egyes állami vagy megyei tisztviselők lennének csak a közgyámi állás betöltésére gyakorlatilag alkamasak.

Amint a közgyámi állások lelkészek és tanítók útján lennének rendszerint betölthetők, vagy pedig esetleg valamely állami vagy megyei tisztviselőt lehetne közgyámnak megválasztani: azonnal biztosítva lenne az árvaszék számára az executiva a községek területén.

A legtermészetesebb volna az, ha minden egyes lelkész egyuttal közgyámi állást töltené be falvainkban, hiszen a pap hivatása teljesen rokon a közgyámi állással.

Az árva gyermekeknek ki lehet hivatottabb védője, mint a pap vagy pedig a tanító oly helyeken, hol nincsen lelkészi állás? Az árvaszékek — a közgyámi állásoknak a falusi lelkészkedő papság által való betöltése esetén legideálisabb tökélyű executiv szervet nyernének.

Ép oly kitünő végrehajtó szervek lennének a tanítók is mint közgyámok. Tehát a községi törvény 75. § b) pontjának novelláris módosítása útján a gyámhatósági executiva biztosítását lehetne községeink területén elérni.

Még nagyobb gyakorlati haszonnal járna a közgyámi intézmények odairányuló reformja, mely lehetővé tenné nőknek is közgyámi állás betöltésére való alkalmazását. A gyermekvédelmi igazgatásnak gyakorlati problémái, így a csecsemőkorú gyermekek védelme, a törvénytelen gyermekekre való felügyelet, a prostitúció és a leánykereskedés elleni küzdelem, mind csakis akkor volnának gyakorlati sikertel megoldhatók, ha a férfinemhez tartozó közgyámok oldalán egyuttal női közgyámok is működnének községeinkben.

A lelkészeknek és tanítóknak közgyámi állás betöltésére való rendszeres igénybevétele úgy az államkincstárt, mint a községi háztartást mentené meg újab külön javadalmi tehernek viselésétől.

A nőknek közgyámi állásra való törvényhozási minősítése esetén a tanítónői kart lehetne a közgyámi tisztség betöltésére igénybe venni s közreműködésükkel a gyermekvédelmi feladatoknak legfontosabb részét, t. i. a dajkaságba adott törvénytelen származású csecsemők felett gyakorlandó közvetlen felügyeletet és ellenőrzést realis végrehajtáshoz juttatni.

Itten oly nagyfontosságú problémáról van szó, melynek gyakorlati megoldásához a törvényhozás akkor járulna leghatályosabb módon, ha törvény útján állapítaná meg a lelkészek, tanítók és tanítónők terhére a közgyámi tisztség viselésének kötelezettségét! Nehogy ez a teher tulságosan vegye igénybe a lelkészek, tanítók és tanítónők idejét, a községi törvényben a közgyámi állást illetőleg azon intézményes szervezeti rendelkezés megtétele volna célirányos: hogy az egyes közigazgatási község (nem pedig helység, kisközség, falu) területén a realis életviszonyokhoz képest több közgyámi állás is rendszeresíthető, a közgyámi teendők több közgyám között oszthatók fel, a munkafelosztás elve úgy a területi, mint tárgyi szempontok szerint emelhető érvényre. Például a közigazgatási község területén működő több lelkész között az illető felekezethez tartozó gyámoltak és gondnokoltak, a tanítók között a tanköteles korban álló finemű összes gyámoltak, a tanítónők között a tanköteles korban álló nőnemű gyámoltak és a csecsemőkorban levő összes gyámoltak s a züllésnek induló nőnemű gyámoltak osztassanak meg.

A gyámoltak és gondnokoltak községi nyilvántartásának vezetése több közgyám között megosztható nem lévén, azt az állami anyakönyvvezető hivatal vezetőjére volna legcélszerűbb rábízni, ki azután az egyes közgyámok felügyelete alá tartozó gyámoltak és gondnokoltakról szóló adatokat esetről-esetre közölné az illető közgyámokkal.

A községi közgyámi intézménynek külön körgyámok vagy járási gyámok rendszeresítése útján való átalakítása, egyrészt az óriási javadalmi terheknél fogva nem lehet ajánlatos, másrészt pedig a vidéki társadalom körében nem találunk megfelelő emberanyagot a körgyámi vagy járási állások betöltéséhez.

A központi testületi gyámhatóságnak működése, a fentjelzett járási és községi szerveknek rendszeresítése esetében, kifogásra többé okot nem szolgáltatathatna.

Úgy a járási főszolgabírói, mint a községi és körjegyzői hivatalon belül fennmaradna bizonyos executiv teendő.

Ezen teendők derekát a gyámoltak és gondnokoltak nyilvántartásának vezetésében látom a technikai munkakört illetőleg. Az imperium gyakorlásának executiv teendője a járás és a községek területén a gyámhatósági jogkört illetőleg is csak a főszolgabírói s községi vagy körjegyzői hivatalok igénybevétele útján lenne gyakorolható. Az administratív kényszerjog gyakorlati érvényesítése sem a kir. körjegyzők, sem pedig a közgyámok útján nem volna eszközölhető.

A modern életfejlődésnek rohamos gyorsaságú üteme által igényelt gyors és hatályos cselekvőképességet a kollegialis szervezetű magyar gyámhatóságok számára gyakorlatilag lehetne szerény nézetem szerint, a fentiekben előadott szervezeti alap gondolatok felhasználása által biztosítani.

Felsőbírósi határozatok.

Közjegyzői rendtartás.

77. Az ipolysági kir. törvényszék: Alperes köteles a felperesnek néhai édesanyja P. J.-né utáni kötelesrész czimén 76 K-t fizetni. Indokok: Megállapítható, hogy alperes az apai vagyon felosztásakor arra kötelezte magát, hogy szüleit életfogytiglan tartani és eltemettetni fogja, mert az apai vagyomból többet kapott, mint testvérei. A kir. törvényszék megállapítja, hogy az 1908. december 30-án kelt adás-vevési szerződés a felek és tanuk előtt felolvasva lett, s hogy ez alkalommal a vak, de épelméjű P. J.-né külön ki is jelentette, hogy összes ingatlan vagyont örökáron 600 K-ért, eladja fiának P. J.-nek, az alperesnek, aki a 600 K-t ki is fizette. Figyelemmel arra, hogy a vak P. J.-né által halála előtt tíz hóval kötött ezen adás-vételi szerződés érvényességéhez közjegyzői okirat nem volt szükséges, mert az 1886:VII. t.-cz. 21. §-a vakok által kötött ügyleteknél csupán az okirattal való bizonyításra követeli meg a közjegyzői okiratot, de nem zárja ki, hogy az ügylet megkötése tanuk által is bizonyítható legyen; ennél fogva megállapítja a törvényszék, hogy a P. J.-né nevére írt ingatlanok átruházására vonatkozólag alperes és P. J.-né közt létrejött jogügylet érvényes. Az átruházott ingatlanok becsértéke 1520 K volt. Alperes csak 600 K vételárat fizetett, ennél fogva

a szerződők közti szülői és gyermeki viszonyra tekintettel az ajándékozással vegyes jogügyletnek (negotium mixtum cum donatione) volt tekintendő. Jogszabály, hogy a kötelesrészes a megajándékozottól kötelesrésze kiegészítését követelheti. Ajándékozási értékül 920 K volt alapul veendő stb. (1912. márczius 22. 902/912. sz.)

A budapesti kir. tábla: Az elsőbíróság ítéletét helybenhagyja, azonban a kötelesrészt 126 K-ban állapítja meg.

Indokok: A tkvi rdts. 83. §-a szerint oly esetben, midőn bizonyos okiratok jogérvényességére a tartalom vagy alak tekintetében az idézett rdts. előző paragrafusaiban felsoroltakon kívül még más kellékek is elő vannak írva, úgy az okiratnak ezekkel a kellékekkel is ellátva kell lennie, hogy a bekebelezés alapjául szolgálhasson. Az 1886:VII. t.-cz. 21. §-a a vakok által kötött ügyletekről kiállított okiratok alaki érvényességét azoknak közjegyző által való felvételéhez fűzi. Kétségtelen tehát, hogy a vak egyén által nem ilyen alakban kiállított okirat alapján jogok nem érvényesíthetők s így annak alapján telekkönyvi bejegyzések sem rendelhetők el, ha pedig mégis elrendeltettek és foganatosítottak, ezen alaki hiány miatt eredetileg érvényteleneknek tekintendők. Minthogy pedig P. J.-né az adás-vételi ügylet kötésekor és írásba foglalásakor teljesen vak volt, a nem közjegyzői okiratba foglalt ezen ügyletből kifolyóan alperes javára foganatosított tulajdonjogi bejegyzések alakilag érvénytelenek és törölendők volnának. Tekintve azonban, hogy az ügylet maga egyébként anyagilag érvényesen jött létre s így alperesnek ez alapon is joga volna tulajdonjogának megállapítását és bekebelezését szorgalmazni, a kir. tábla az elsőbíróság ítéletét ezen és egyéb indokai alapján helybenhagyta, azonban a kötelesrész összegét 126 K-ban állapította meg stb. (1912. november 12. 4141/912. sz.)

A kir. Curia: A másodbíróság ítéletét azon változtatással hagyja helyben, hogy a kötelesrész összegét 131 K-ra felemeli stb. Indokok: Az ingatlanok átruházását tartalmazó jogügylet az alperes és az örökhagyó közt az alsóbíróságok helyes indokai szerint érvényesen jött létre, mert a vakok által kötött ügyletek érvényességéhez nem szükséges közokirat; az érvényes jogügylet alapján foganatosított telekkönyvi bejegyzés törlésének tehát helye nem lehet. A kötelesrészt $\frac{1}{12}$ részben kellett megállapítani stb. (Curia 1913. december 10. 856/1913. P. sz.)

*

78. Az 1886:VII. t.-cz. 21. §-a a'hozomány átadása és átvételére csak azt határozza meg, hogy eme tényekre nézve az okirattal való bizonyítás csak közjegyzői okirattal történhetik meg, de ilyen közjegyzői okirat nem léteben a nő nincs elzárva attól, hogy a hozománynak a férjhez vitelét, ennek értékét és átadását tanukkal

vagy egyéb alkalmas bizonyítékokkal ne bizonyítható; a kihallgatott tanúk vallomásának mérlegelésével a kir. Curia is bizonyítva látja, hogy az alperes férjhezmenetele alkalmával több részletben 1300 K készpénz hozományt vitt a férjéhez és hogy azt az összeget az örökhagyó férj át is vette. (Curia 1914. márczius hó 24. 3906. sz.)

*

79. Az 1868: LIV. t.-cz. 165. §-a szerint a közokiratok teljes bizonyító erővel addig bírnak, míg az ellenfél azok hamisságát vagy szabálytalanságát be nem bizonyítja. Felperes a dr. B. B. kir. közjegyző előtt 1903. április 4-én 256. üsz. alatt felvett közjegyzői okiratba foglalt végrendelet ellen azt hozta fel kifogásként, hogy az a mellé csatolt községi bizonyítvány a személyazonosság igazolására nem alkalmas; továbbá, hogy a végrendeleti tanúk a végrendeletet nem ismerték s az okirat nyelvét nem értették. Felperes tehát az okirat szabálytalanságát vitatja. Azt, hogy a tanúk egyike sem tudott magyarul írni-olvasni (1875: XXXV. t.-cz. 72. §-a) a felperes nem bizonyította, sőt abból a körülményből, hogy L. C. írni tud s hogy nevét magyarul írta alá, hogy magyar nyelven beszél, az állapítható meg, hogy magyarul írni-olvasni tud. Felperesnek ez a kifogása tehát alaptalan. Az 1876: XVII. t.-cz. 11. §-a szerint a közvégrendeletet az 1874: XXXV. t.-cz.-ben előírt módon lehet tenni, így a közvégrendeletnek a közokirat kelteivel kell bírni. Az 1874: XXXV. t.-cz. 70. §-a szerint pedig, ha a közjegyző az előtte tárgyaló feleket személyesen nem ismeri, azok azonosságáról magának két előtte ismert tanu, vagy egyéb teljes hitelt érdemlő adatok által köteles meggyőződést szerezni. Nem vitás, hogy az örökhagyót sem dr. B. B. kir. közjegyző, sem az ügyleti tanuként alkalmazott L. D. és O. M. nem ismerték; azonossági tanukat a kir. közjegyző nem alkalmazott, ekként az eljárás kir. közjegyző a végrendelettel személyazonosságáról „egyéb teljes hitelt érdemlő adat” által lett volna köteles meggyőződést szerezni.

A végrendelethez csatolt eredeti községi bizonyítvány azonban nem tekinthető oly teljes hitelt érdemlő adatnak, amelylyel igazolva lenne, hogy a kir. közjegyző előtt végrendelet készítés céljából megjelent egyén csakugyan az örökhagyó G. J. volt. Ugyanis a csatolt községi bizonyítvány nem azt bizonyítja, hogy a közjegyző előtt megjelent egyén csakugyan G. J., hanem csak azt, hogy G. J. kisbirtokos „tényleg kővágó szőlősi lakos” s a bizonyítvány sem az, hogy ki részére, sem az, hogy minő célból állíttatott ki, nem foglaltatik. Mindezek alapján a közokirat szabálytalansága bizonyítva lévén, alperesek tartoztak volna a személyazonosságot bizonyítani, amit azonban meg sem kíséreltek.

Minthogy ezek szerint a végrendelettel felvett okirat nem f... meg az 1874: XXXV. t.-cz. rendelkezéseinek, így az nem

tekinthető közokiratnak, ekként az abban foglalt végrendelet érvénytelen. Mindezeknél fogva az elsőbíróság ítéletének a végrendelettről intézkedő részét megváltoztatni, azt érvénytelennek kimondani kellett. (Curia 1914. márczius 26. 4919. sz. a pécsi tábla indokainak hagyásával.)

Hagyatéki eljárás.

80. Az utóöröklési jog feljegyzést pusztán azon az alapon, hogy az utóöröklésre jogosult személy meghalt, perenkívüli uton törölni nem lehet, mivel az utóöröklési jog feljegyzésnek a jogosult elhalálását tanúsító anyakönyvi kivonat alapján, telekkönyvi uton való törlését, törvény vagy rendelet nem szabályozza és mert a feljegyzett utóöröklési jogból netalán származtatható igények fenn, vagy fenn nem állásának eldöntése perenkívüli nem eszközölhető. Szemben a jogerős 10984/908. tkvi számú első bírói végzéssel, annak az eldöntése, hogy az utóöröklés jog helyesen jegyeztetett fel, ez uton szintén nem eszközölhető. (Curia 1914. márczius 26. 2831. sz.)

Czégügyek. Váltóóvás.

81. A kereskedelmi törvény 184. §-a szerint az igazgatóság tagjai a kereskedelmi czégjegyzékbe való bevezetés végett az illetékes kir. törvényszéknél haladéktalanul bejelentendők; egyidejűleg a bejelentéssel az igazgatósági tagok ugyanott aláírásaikat hitelesíttetni, vagy hitelesített alakban bemutatni tartoznak; a 186. § szerint pedig a részvénytársaságot hatóságok és harmadik személyek irányában az igazgatóság képviseli. E §-ok nem hagynak fenn kétséget aziránt, hogy a törvény szerint minden igazgatósági tagnak czégjegyzési jogosultsággal kell felruházva lennie, s illetőleg hogy a czégjegyzési jogosultság egy igazgatósági tagtól sem vonható el. Minthogy ezek szerint a p... i hitelegylet részvénytársaság módosított alapszabályai 46. §-ának az az intézkedése, amely szerint az igazgatósági tagok közül csak háromnak van czégjegyzési jogosultsága, a keresk. törv. 184. §-ába ütközik: ennél fogva az elsőbírósági végzés neheztelt részének megváltoztatása mellett, a rendelkező rész értelmében kellett határozni. (Curia 1914. márczius 24. 58. sz.)

A közjegyzői gyakorlatot érdeklő jogesetek.

82. A kötelesrész iránt való igény az örökösödési jogon alapszik, a kötelesrész iránt indított per tehát, tekintet nélkül arra, hogy a kötelesrészt az örökhagyónak halálesetre szóló intézkedése vagy pedig élők közt kötött ajándékozása sérti, az örökösödési perek közé tartozik; a kötelesrész iránt folyó perben azonban nem

szükséges sem az összes örökösök perben állása, sem mind-azoknak a perben állása, akik ellen a kötelesrész követelhető; mert ebben a perben csak az a kérdés a döntés tárgya, hogy sértve van-e a felperes kötelesrésze s ha sértve van, milyen arányban felelősek ezért azok, akik ellen a felperes marasztalási kérelmet terjesztett elő. (Curia 1914. márczius 24. 2625. sz.)

*

83. Az érvényes házassági frigyen alapuló hitvestársi öröklésre való igény, amint azt a m. kir. Curia 1906. évi szeptember hó 12. napján 4750/1905. sz. a. hozott elvi jelentőségű határozatában kimondotta, csak akkor enyészik el, ha a házasság jogerejüleg felbontatott; és a hitvestársi öröklést sem az állandó különélés, sem az életben maradt házastársnak vétkeisége meg nem szünteti. (Curia 1914. márczius 31. 2649. sz.)

*

84. Az örököszt az örökség haszna rendszerint az annak megnyitla napjától illetvén meg, az a körülmény, hogy alperes a hagyatéki ingatlant az örökhagyónak érvénytelen végrendelete alapján vette birtokba, ezen jogszabály alkalmazását ki nem zárja. (Curia 1914. márczius 24. 2428. sz.)

*

85. Az állandó birói gyakorlat értelmében a szülő által gyermekére visszteher nélkül átruházott vagyon öröklött, tehát olyan vagyonnak tekintetik, mely a gyermek végrendelettelése és leszármazók hátrahagyása nélkül bekövetkezett elhalálozása esetében a szülőre, illetve ennek ágára visszaszáll. Amikor tehát a másodbiróság helyesen állapította meg, hogy az ingatlanok felelő részét az örökhagyónak édes anyja visszteher nélkül ruházta át az örökhagyóra, e felerésznek szerzeményi természetét s e felerészre az alperes hitvestársi öröklési jogát tévesen állapította meg, miért is az alsóbiróságok ítéleteinek részben megváltoztatásával, e felerészre is a felperesek ági öröklési jogát kellett megállapítani, mert e felerész az anyára szállt vissza. Ennek a visszaszállásnak a következménye, hogy felperesek az e felerészbe alperes által eszközölt beruházást, mely beruházási összeget azonban felperesek csak akkor tartoznak megfizetni, amikor birtokba vehetik azokat az ingatlanokat, amelyekbe ezek a beruházások eszközöltek. (Curia 1914. márczius 10. 2920/1913. sz.)

*

86. Az állandó birói gyakorlat szerint, örökhagyó temetési költsége hagyatéki terhet képez. (Curia 1914. márcz. 10. 3520. sz.)

*

87. Az ági javak — amennyiben természetben megvannak — az ági örökösnek természetben kiadandók s az értékükben, az örökhagyó különös tevékenysége és beruházásai nélkül történt esetleges áremelkedés az ági örökös javára esik. Amennyiben azonban az ági javak természetben nem léteznek, vagy pedig ági vagyon helyettesítés fenn nem forog, az ági érték veendő alapul olyképp, hogy az ági javak helyébe azoknak elidegenítéskori vétel-ára, illetve értéke lép és pedig azért, mert az elidegenítésig előállott értékemelkedés a fenti jogelvnél fogva, az ági örökös javára esik. Ági vagyon helyettesítésének esete pedig a joggyakorlat értelmében csak az ági vagyontárgyak elcserélése esetében s vétel esetében, de csak azon esetre van helye, ha az ági vagyon eladási árán ugyanolyan vagy kisebb értékű vagyon vásároltatik, amely az ági vagyon helyébe lép s amely esetben az ági öröklést választási jog illeti meg s kisebb értékű vett vagyon vagy az ági érték követelhetésére, egyéb esetben azonban akkor, ha az átruházások s szerzések összefüggése ki nem mutatható, az ági vagyon eladása esetén nem az ennek eladási árán vett ingatlan, hanem maga az eladási ár tekintendő ági értéknek. (Curia 1914. febr. 17. 2452. sz.)

*

88. A nagyváradi kir. tábla: Az elsőbiróság ítéletét helybenhagyja indokaiból s azért, mert a gyermek törvénytelenítését első-sorban a férj, másodsorban a férjnek halála után az örökösei szorgalmazhatják. Harmadik személy a törvénytelenítést kérni egyáltalán nem jogosult. Ezek a jogszabályok azonban nem érintik a védekezésnek szabadságát, tehát a perrel megtámadott alperes a felperesnek örökösi minőségét s mint ilyennek kereshetőségi jogát megtámadni jogosult. A férj halálától számítva tíz hónap, illetve 300 nap eltelté után született gyermek törvényesnek nem tekinthető és e jogi és törvényi vélelem ellenkezőjének bizonyítása meg nem engedhető. A felperes csak azt bizonyíthatta volna, hogy az anyakönyvbe születésének ideje tévesen vezetett be s hogy annál jóval korábban és mikor született; ez irányban azonban a bizonyítást meg nem kísérelte. (1912. december 2. 2850/912 P. szám.)

A kir. Curia: A másodbiróság ítéletét helybenhagyja.

Indokok: A felperes mindaddig, míg az anyakönyvi kivonat k adatainak téves voltát be nem bizonyítja, törvénytelen származásnak tekintendő; következésképp anyjának néhai férjével rokonságban nem állván, annak hagyatékára törvényes igényt nem érvényesíthet és ebből folyólag az örökhagyó végrendeleti örökös és a másodrendű alperes közt létrejött adásvételi szerződés joghatályát sem támadhatja meg. (Curia 1914. február 10. 1450/1913. P. szám.)

*

89. Helyesen állapította meg az elsőbíróság azt, hogy az örökgyó mindegyik gyermekét (köztük a felpereseket) kielégítette s azok lemondottak az öröklésről. Való ugyan, hogy a kielégített vagy lemondó örökös az örökségi kapcsolatból kiesik s mint ilyennek az örökgyó hagyatékában törvényes öröklési joga rendszerint nincsen s hogy az örökgyó végrendeletét csak az van jogositva megtámadni, aki végrendelet nemléteben öröklésre hivatva volna; ugyde ez a szabály a szülő vagyonára a gyermekekre való vonatkozásban csak akkor nyerhet alkalmazást, ha van legalább egy olyan gyermek, aki nem lett kielégítve vagy nem mondott le, vagy létezik egy ilyen gyermeknek szintén ki nem elégített vagy le nem mondott ivadéka. Az örökgyó kivétel nélkül minden gyermekét kielégítette s azok a kielégítés ellenében mindnyájan lemondottak, ellenben olyan ivadék nincs, akinek a jogelőde ki nem elégített vagy le nem mondott volna: ugyanazért az örökgyó gyermekei mindannyian egy jogi sorsban részesülnek s az örökgyó hagyatékát illetően ugyanabba a helyzetbe kerültek. Ezekből folyik, hogy figyelemmel arra, hogy a kielégítés ellenében lemondó gyermek lemondása a lemondó gyermek ivadékára is kihat, hogy a jelen esetben mindegyik gyermeknek feléledt az a joga, hogy az örökgyó hagyatékában, ha az örökgyó más módon érvényesen nem rendelkezett, a törvény szerint örököljenek úgy, mintha előbb ki nem elégítették volna és pedig annál inkább, mert azon esetben, ha a gyermek szüleivel szemben mond le, a felek valószínű akarata gyanánt vélelmezhető, hogy a lemondás csak arra az esetre szól, ha a szülői örökség a többi gyermekekre, vagy a még ki nem elégített vagy le nem mondott gyermeknek az ivadékára szállana; a jelen esetben azonban az összes gyermekek kielégítése és lemondása következtében s annál fogva, hogy mindegyik gyermek az örökgyó irányában s nem egy meghatározott más személy javára mondott le, ez az eset sem forog fenn. Ezekből pedig az következik, hogy az örökgyó hagyatékára nézve a felpereseknek, az örökgyónak ellenkező érvényes végrendeleti intézkedése híján, törvényes öröklési joguk volna s ugyanazért az örökgyó végrendeletének megtámadására is jogositvák, miért is felpereseknek ezt a jogát meg kellett állapítani. (Curia 1914. február 5. 1127/1913. P. sz.)

*

90. Az alpereshez, mint a kinevezett általános örökshöz a végrendelet 2-ik pontjában intézett kéréshez fűzött intézkedés értelmét helyesen állapították meg az elsőbíróságok, annál is inkább, mert azt, hogy az elébb jelzett intézkedés érvényét az örökgyó nem az alperes akaratától, illetőleg tetszésétől tette függővé, hanem hogy örökgyó ezzel az intézkedéssel az alperesre, mint kinevezett örökösére a karácsondi birtok elhagyományozására vonatkozó kötelezettséget rótt ki, a m. kir. Curia már

az özvegy B. F.-né, B. I. és az alperes közt folyamatban volt és 1906. évi május hó 25-én 1466. sz. a. hozott ítéletével befejezett perben eldöntötte; — kétségtelen lévén, hogy a minden mondattani megszakítás nélkül egymáshoz két pontba foglalt kéréshez fűzött intézkedések egymástól eltérő módon nem magyarázhatók. Ha tehát a végrendelet 1-ső pontjába foglalt intézkedés hagyományrendelést foglal magában, akkor a 2-ik kéréshez fűzött intézkedés másnak, mint utóöröklésre vonatkozó rendelkezésnek nem minősíthető. Az ügy ilyen állásában ekként lényegileg az utóöröklési rendelkezés érvényességének kérdése lép ebben a perben előtérbe.

Az 1901. évi január hó 30-ik napján készült végrendelet 2-ik pontja szerint örökgyó alpereshez azt a kérést intézte, hogy karácsondi birtokát halála utánra családi nevét viselő egyik öcscsére, kit arra leginkább érdemesnek ítéland, hagyományozza. A keresethez mellékelt családi értesítők tanúsítása szerint, örökgyónak Gy. nevű öcscse még 1878. évben halt el és ezen kívül a végrendelet alkotása idejében testvérei közül csakis bátyja J. és nővére I., özv. B. F.-né voltak életben; — következésképp örökgyó a családi nevét viselő öcscsök körét csupán a három testvérétől származó fiutódokra korlátozta és ezekre körét a tőlük leszármazó fiutódokra már azért sem lehet kiterjeszteni, mert jogszabály: hogy abban az esetben, amidőn az örökgyó halálesetre szóló rendelkezésében nem a saját, hanem másnak gyermekeiről gondoskodik, ezek alatt csupán az illetőnek gyermekei, de az ezek helyébe lépő utódok nem értetnek.

Helyes az elsőbíróságoknak az a jogi álláspontja, hogy az örökgyó az utóörökös személyének kijelölését az egyenes örökösre is bizhatja, ha a kinevezhető utóörökösök körét szabatosan meghatározta; de ennek a jogi álláspontnak okszerű folyománya az, hogy azoknak körét, akik közül alperes utóörökösnevezési jogát gyakorolhatja, az ítélet rendelkező részében névszerint meg kellett nevezni és pedig akként, hogy miután a III-ad rendű felperesnek jogelőde a per során elhalt, ezáltal az utóörökösök száma a rendelkező részben foglaltaknak megfelelően csökkent. Viszont azonban jogszabály az is, hogyha a megbízott harmadik a választás jogával nem él, ebben az esetben az örökgyó által megjelöltek egyenlő arányban részesülnek és épen erre a jogszabályra való tekintettel a felperesek és alperes közt fenforgó vitás öröklési viszony végleges szabályozása szempontjából azt is ki kellett mondani, hogy abban az esetben, ha alperes a reábizott nevezési jognak gyakorlását elmulasztaná, az utóörökösödés biztosításául letett összeg az alperes elhaltával még életben levő felperesek és netán születendő fítestvéreiket egymásközi egyenlő arányban fogja megilletni; — önként értetvén azonban, hogyha alperes az örökgyó által kijelölt utóörökösök körét túlélné, ebben az esetben az utóöröklés hatályát vesztvén, a letett összeg alperes kizárólagos tulajdonába megy át.

A másodbiróság ítélete ezekből és az elsőbiróság ítéletéből átvett vonatkozó indokaiból hagyatott helyben. (Curia 1914. márczius 3. 408. P. sz.)

*

91. Nem vitás, hogy P. Róza kiskorú törvénytelen gyermeke tartásdíja tekintetében, a gyermek természetes atyjával, egyességet kötött, amely szerint a már lejárt, valamint a lejárandó tartásdíjak és költségek végleges kiegyenlítésül 1200 koronát fogadott el.

Ezen egyesség gyámhatósági jóváhagyás végett bemutatva nem lett.

Nem vitás a felek között, hogy a gyermek édesanyjánál volt s ez tartotta el s ezt még valósága esetében sem befolyásolná az a körülmény, hogy a gyermek lapárusítással foglalkozva, szintén bírt némi keresettel. A gyermektartási díj kizárólag a gyermek tartásának biztosítására szolgál s így elsősorban azt illeti, aki a gyermeket tartja s oly esetben, ha a gyermeket az anyja tartotta, a már lejárt tartásdíj az anya személyes igényeit képezi, amely felett minden tekintetben szabadon rendelkezhetik. Ennek folytán a P. Róza által alperessel létesített egyesség azon része, amely szerint az egyesség megkötésének napját megelőző időre esedékesse vált tartásdíjról a kapott 1200 korona ellenében lemondott, joghatályos s ehhez gyámhatósági jóváhagyás sem szükséges. Ellenben nem mondhat le az anya, illetve nem köthet egyességet, figyelemmel az 1877. évi XX. t.-cz. 113. §-ának 11. pontjára a gyermek tartási díjának a jövőben esedékes részéről, mert ezáltal előállhatna az az eset, hogyha az anya el nem tartaná a gyermeket, ez tartásának biztosításától esnék el. Minthogy pedig az egyesség gyámhatóságilag jóváhagyva nem lett, ez az 1877. : XX. t.-cz. 114. §-a értelmében a fentebb kifejtettek szerint az egyesség megkötésének napját követő időre vonatkozó részében érvénytelen. (Curia 3773/1913. sz.)

*

92. A kiskorúak örökségi jutaléka egynegyed részének ügyvédi jutalomdíj fejében való átengedése a kiskorúak törzsvagyona állagának megváltoztatását célozza, az ilyen jogügylet tehát az 1877. évi XX. t.-cz. 113. illetve 114. §-a értelmében gyámhatósági jóváhagyás nélkül érvénytelen (Curia 1914. április 1. 1178. sz.)

*

93. A nagyváradi kir. törvényszék: Az írott hitbérré is áll a törvényes hitbér szabálya, hogy a házasságnak bármely okból, tehát nemcsak a férj halála folytán történt felbomlása esetében követelhető, annál fogva az írott hitbér sem feltételezi a nő özvegyességét, illetve hogy a nő az írott hitbért kötelező férjet túlélje. Az tehát, hogy alperes (férj) a feleségét túlélte, amennyiben az ott hitbért kötelező szerződésben ellenkezőt meg nem állapítottak, a kötelezett írott hitbér iránti kötelezettségét meg nem szün-

tette. A szerződésben azonban felek kifejezetten abban egyeztek meg, hogy az alperes kötelezte hitbér az alperes elhalálása után lesz esedékes; minthogy pedig ez az érvényes szerződési megállapodás, annak a szerződést pótló szabálynak, hogy az írott hitbér a házassági köteléknek felbomlásával válik esedékesse, a jelen esetben való alkalmazását kizárja s minthogy a kötelezett 4000 korona írott hitbér esedékesseének alperes elhalálásával való szerződéses egybekötése sem törvénybe, sem a jó erkölcsökbe nem ütközik, annál fogva felperes, mint az elhunyt feleség örököse, a még nem esedékes írott hitbér megfizetését követelni ez idő szerint nem jogosult. (1912. május 15. 13,105/912. sz.)

A nagyváradi kir. tábla: Amikor alperes az A) alatti közjegyzői okiratban a felesége részére a 4000 korona írott hitbért lekötötte, a szerződő felek annak fizetési idejét akkép határozták meg, hogy azt az alperes halála után ennek örökösei tartoznak megfizetni. Minthogy a felek a hitbér fizetési idejének ily módon lett meghatározásával annak esedékesseégét az alperes elhalálásának idejéhez kötötték, az a felperes jogelődének elhalálásával s a házassági köteléknek ily módon történt megszüntével esedékesse nem vált, az tehát, miután alperes életben van, még nem követelhető; ennél fogva a kir. tábla az elsőbiróság ítéletét a fentiekkel kiegészített vonatkozó indokaiból helybenhagyta. (1912. november 11. 2404/912. P. sz.)

A kir. Curia (1913. december 29. 854/1913. P. sz.) helybenhagyja.

*

94. A tulajdonjog bejegyzésével mindenik társtulajdonos korlátlan és mindenki ellen, tehát saját társtulajdonostársra ellen is érvényesíthető jogot szerez, mellyel szabadon rendelkezhetik s így kétségkívül megilleti az a jog is, hogy a tulajdonközösség megszüntetését követelhesse, amely jogának az érvényesítése ellen nem szolgálhat akadályul az, hogy a tulajdonostársak egyszersmind házastársak és hogy a házassági kötelék közöttük felbontva nincs, következésképp az utóbbi körülményt az alperes a tulajdonközösség megszüntetése ellen alaposan abban az esetben sem vethetné ellen, ha az ingatlan fele még a neje telekkönyvi tulajdonát képezné és az lépne fel ellene perrel a tulajdonközösség megszüntetése iránt, annál kevésbbé vetheti alaposan ellen a felperessel szemben, aki az alperes nejétől ennek jutalékát megszerezte és aki most már az alperesnek a telekkönyvi tulajdonostársra. (Curia 1914. márczius 18. 385. P. sz.)

*

95. Az alperes a letéti összeg kifizetését meg nem tagadhatta, mert a betéti könyvecske a felperes nevére van kiállítva s a felperes birtokában van és mert a betéti könyvön látható az a fentartás, hogy: „a tőke csak a pénzbetevő halála után fizetendő

ki az örökösöknek", ha annak feljegyzése a felperes megbizásából eredőnek volna is tekinthető, a felperes, mint ezuttal pénzbetevő, a betéti könyv birtokosa és vélelmezett tulajdonosa által tetszése szerint bármikor visszavonható volt. (Curia 760/V. 1913. sz.)

*

96. A hitelező ugyan az ajándékozóval szemben fennállott követelését a megajándékozott ellen sikerrel csak akkor érvényesítheti, ha kimutatja azt, hogy követelése az ajándékozó, mint egyenes adóstól ennek vagyontalansága miatt be nem hajtható; oly esetben azonban, amidőn a hitelező a megajándékozottat az ajándékozó egyenes adósokkal együtt perbe vonta, nincs törvényes akadálya annak, hogy a megajándékozottal szemben az ajándékozóktól be nem hajtható követelésre nézve fennálló fokozatos felelősség elvénél fogva, azonban az egyenes adósok ellen vezetendő kielégítési végrehajtás eredményétől függően, a megajándékozott felelőssége az egyenes adósok, mint ajándékozók kötelezettségének megállapítása tárgyában hozott ítéletben egyidejűleg megállapíttassék. (Curia 1913. december 30. 2806/1913. P. sz.)

Adó- és illetékügyek

(A m. kir. közigazgatási bíróság pénzügyi osztályának határozatai.)

97. Az olyan törlési engedélyben, amelyben a hitelező ugyanazon adósa ellen bekebelezett több zálogjogának kitörlését engedi meg, amennyiben állandó bélyegilleték alá esik — ezt az illetéket csak egyszer kell leróni. (22682/913. P. sz.)

*

98. Az engedményezett zálogjog visszaengedményezésének bekebelezése után a bejegyzési illetéket újból le kell róni. (19298/913. P. sz.)

*

99. Az illetéki díjjegyzék 16. tétel 4. jegyzet nem alkalmazható abban az esetben, ha az üres telekre olyan építési kölcsönt kebeleztetnek be, amely az építkezés arányában folyósítatik, és a beépített telek nagyobb értékű a zálogjog értékénél. (8786/913. P. sz.)

*

100. A részvények után járó fokozatos illeték befizetésének elmulasztása miatt birság kiszabásának helye nincs. (1096/913. P. sz.)

KIR. KÖZJEGYZŐK KÖZLÖNYE

Folyóirat a perenkivüli törvénykezés és a közjegyzői gyakorlat számára.

ELŐFIZETÉSI ÁR:	Felelős szerkesztő:	Szerkesztőség és kiadó- == hivatal ==
Egész évre . . . 10 kor.	Dr. HOLITSCHER SZIGFRID	Budapest, VI, Andrásy-út 1.
Félévre 6 „	budapesti kir. közjegyző.	

Tartalom. Végrendeleti öröklés a magyar polgári törvénykönyv II. szövege szerint. — A váltóóvás-díjak új szabályozása. — Felsőbirósági határozatok. — Közlemények.

Végrendeleti öröklés a magyar polgári törvénykönyv II. szövege szerint.

(Birálati megjegyzések szövegmódosításokkal.)

Irta: Dr. Holitscher Szigfrid, budapesti kir. közjegyző.

III.

Utóörökös nevezése.

1629. §

jelenlegi szövege helyett:

„Az örökhagyó végrendelettel akkép rendelkezhetik, hogy bizonyos feltétel teljesülésétől vagy időponttól fogva az addigi örökös (az előörökös) után örökségében vagy annak egy részében más valaki (az utóörökös) legyen az örökös.

Utóörököst törvényes örökös vagy helyettes örökös után is lehet nevezni.

1. Az utóörökösnevezéshez fogalmilag elegendő az örökhagyónak egyszerűen oly rendelkezése, hogy valaki után, miután az már örökössé lett, más valaki legyen örökös, anélkül, (L. 1630. §-t) hogy meg kellene okvetlen jelölnie azt is, hogy mitől, vagy mikortól